

P. Buzogány Árpád: *Vidám emberek a csend birodalmában.* *Faluriportok Udvarhelyszékről**

Hogy P. Buzogány Árpád hullámhosszára tudjak hangolódni *Vidám emberek a csend birodalmában* címet viselő faluriportos könyve olvasásakor, fellapoztam a szerző hasonló témájú könyveit.

A 2003-ban megjelent *A falut dicsőítem* kötet alcíme népismereti írásoknak nevezi a közölt anyagokat. A szerző azonosul az egyik adatközlő kijelentésével: „Mind jókedvemből írtam...”. Ez az alaphang végigkíséri mind a négy kötetet. A figyelemfelkeltés nem öncél. Tárgyszerű világossággal írja le a megismertetni kívánt foglalkozásokat. Bevallja indíttatása okát is: „Tisztelettel, alázattal és megbecsüléssel forduljunk mindahhoz, ami népünk jobb, teljesebb megismerését segítheti”.

A Kihúzza a töviset az ember kezéből 2005-ben jelent meg. Alcíme – *Riportok, interjúk népi mesterekről és mesterségekről* – jelzi, hogy szerzőnk hűséges az előbb kinyilatkoztatott céljához, de műfajilag szabadabb formát választ, mert a riport műfaja nem köti a néprajzi dolgozat megszabott kereteihez. Megnevezi az olvasóréteget is, akiknek szánja az írásait: „elsősorban a fiatalokra gondoltam, akiknek egyre kevesebb lehetőségük van átfogó ismereteket szerezni bizonyos hagyományos, pár évtizeddel ezelőtt szélesebb körben űzött foglalkozásokról”. A szándék is világos: „a kézműves tevékenységek, népi mesterségek szépségei, értékei felé irányíthatják fiataljainkat”. P. Buzogány Árpád riportkönyve megszerkesztésekor arra törekedett, hogy érdemükhöz mért elismeréssel és csodálattal adózzon Keresztúr fiúszék és Sóvidék „ügyes kezű, találékony, szívós akaratú és kedélyes mesteremberei”-nek. Az olvasót „hangulatos beszélgetésekkel” akarja gyönyörködtetni.

A 2007-ben kiadott *Gyertek elé kalákába!* című kötet is a falujárás egyik feledhetetlen eredménye/emléke. A szerző faluriportoknak nevezi az írásokat. Kertelés nélkül megmondja, hogy egy kistérség, Siménfalva község, az Alsó-Nyíki mente falvairól akar helyzetjelentést előterjeszteni. Alaposan felkészült a dologra. Forrásmunkákat böngészett, kérdőívet állított össze. Célja: „A múlt ismeretében úgy beszélgetni a jelenről, na meg a közelmúltról, hogy a jövő felé is kacsintgassunk”, mely „nem éppen szívderítő a fogó lakosságú kis falvakban”. A bevezető gondolatokból azt is megtudjuk, hogy az

*Udvarhelyi Híradó*ban való közlésükkor a riportok vesztettek eredetiségükből: „én meg néha keserű, máskor varázslatos hangulatukat is igyekeztem betűkbe önteni, bár a tördelés során – mindig a tények tiszteletét érvényesítve – éppen a líraibb hangulatú részekből kellett húznunk a terjedelem miatt”. A 2005-ös árvíz rombolása után sem szűnik az író ragaszkodása a hazai tájhoz. Szerzőnk lelkesen biztat a megjelenített falvak látogatására: „Látni kell ezeket a falvakat a tél szorításából szabadulva, tavaszi életmódban, nyár eleji ragyogásban. Hogy magunkénak érezhessük.”

P. Buzogány Árpád negyedik faluriportos könyvének címe – *Vidám emberek a csend birodalmában* – elgondolkodtató. Nem lep meg a vidámság emlegetése, hiszen a szerző már megjelent könyveiben is hangsúlyozódik a jó hangulat felmutatásának igyekezete. Derűlátóan indul egy olyan birodalomba, ahol a csend nem csupán a megelégedettség, a békesség, a jó hangulat otthona? Csupán a címszöveg dallamossága vonzotta szerzőnket? A csend sugallhatja a szomorú véget, a lassú pusztulást is? Talán optimizmusának köszönhetően társítja P. Buzogány Árpád a vidámságot a csenddel? Lássuk a riportokat!

Korábbi kötete egyik riportjában mint forrást emlegette szerzőnk Böződi György *Székely bánja* c. történeti és szociográfiai munkáját. Más kor, más helyzet, más műfaj és más hozzáállás a Böződi

*Kovács Regina (Sándortelke)
P. Buzogány Árpád felvétele*

György! Miért emlegetem én is Böződit? Nézzük csak, mit ír a *Romániai Magyar Irodalmi Lexikon* (I. köt. Buk., 1981. 280.): „a 30-as évek falujának, a világgazdasági válság embertelenítő nyomorának, a kisebbségi sorban tengődő erdélyi falunak hiteles rajzát adta”.

Mi a közös Böződi György és P. Buzogány Árpád életében és írói tevékenységében? A szülőföld: Bözöd és Gagy a Székelyföldnek egymástól macskaugrásra található két faluja. A vidék: Kőrispatak, Bözödújfalú, és a többi Gagy menti, Nyíki menti stb. székely falu. A néprajz, a népismeret, a történelem és a székely nép élete és sorsa iránti ragaszkodás, valamint mindkettőjük felelősségtudata ezek iránt, ami alkotásaikban fokozott erővel és szenvedéllyel jelenik meg. Ha szabad így emlegetnem, a mester és a tanítvány viszonya lenne a legmegfelelőbb besorolás P. Buzogány Árpád számára. Kitüntetés és egyben kötelezettség is.

Most következnenek a különbségek!

Bizonyára mementónak tartja P. Buzogány Árpád azt a bélyeget, amellyel a székely romantika művelői Böződit illeték: „nyomor-romantiká”-val operál, hogy a közfigyelmet felkeltse. Ne vitassuk Böződi igazát! Mikor és miért riadóztatott Böződi György? A Trianon utáni Nagy-Romániában, az 1929–1934-es évek világgazdasági válságának nyomorát nyögő székely nép sorsára való odafigyelés érdekében lármázott Böződi. A közömbös szemlélők lelkiismeretét akarta felrázni. „Féltő szeretetből fakadó tárgyilagossággal tárta az olvasó elé az erdélyi magyarság e sok romantikus legendával övezett csoportjának valóságos sorsát és

életét..., a szociográfia és a riportázs eszközeivel oly komornak rajzolta meg.”

A bajlított szülőföldre a gyógyírt más recept után készítette a *Szülőföldem* írója, Tamási Áron. Nem bagatellizálja a bajokat, de nem is tussolja el. Derüsen, a legkínosabb helyzetekből is talál kiutat. Van kilátás! Van jövő! „...a nép zökkenő nélkül és mily hajlékonyon alkalmazkodott az időhöz... Érzéke és egészsége emberi módon oldja meg a kérdéseket...” – biztat Tamási.

P. Buzogány Árpád földrajzilag, tárgyi ismereteiben Bözödihez, de lelkileg, hangulatában Tamásihoz áll közelebb, ha a *Vidám emberek a csend birodalmában* cím üzenetére figyelünk. A cím turista-csalogató is lehet. Olyanok, amilyenek az állapotok 2010-ben, de érdemes eljönni Udvarhelyszékre, mert van itt látnivaló még a legeldugottabbnak hitt tanyán is, van néphagyomány, népalkotási remek, vendégszeretet. Ha valaki segíteni akar, akkor a faluturizmus az a legeredményesebb erőforrás, amelyből meríthetnek a vidékfejlesztő kistérségi vállalkozások. Ennek szalad elébe, készíti az utat a néhol járhatatlan utak miatt alig megközelíthető helységek megmentése érdekében ez a cím is.

Lapozunk bele, olvassuk ezt a csábító köntösű könyvet. A fejezetek címei ismét a könyv főcímében rejtőzködő kettőséget sugallják. A sokszor lehangoló valóság és a megmentésre biztató riporteri szándék optimizmusa közti ellentétbe botlik az olvasó. Néhol írói fogásnak, stílusesszéknek tűnik. Íme néhány a címekből: *Téli hangulat abásfalvi zenészekkel. Ötven esztendővel visszább az időben?; Jóízű emberek és elvándorolt százak faluja – Atyha; Sok állat, kevés gazda a nap-sugaras Sándortelkén; A földművelés mellett étlen halhat a gazda Fancsalban; Kevés süköi gyermek eszi a híres cse-resznytét* stb.

A kiemelt riportcímek mögött komor valóság rejtőzik, de a szerző nem szereti a „vaklármát”, s ezért novellisztikus csattanóval kanyarodik vissza a főcélnak kitűzött derűhöz. Az alaphangulatot megadó egyik fejezet alcíme – *A téusz levetkőztette a népet* – után egy ilyen szövegre leszünk figyelmesek: „Mindenkinek olyan magányos lett most, hogy visszaadták a földet, csak néz ki a kapun, s vissza is húzza a fejét, hogy ne kelljen a szomszédalálkozni. [...] Nem tudunk kimozdulni a faluból – ez is hatalmas hátrány. Régebb sokan ingáztak, most senki – 50 évvel visszább vagyunk.” A finálé: „Gazdakör, majálisok, három napig tartó mulatságok, konfirmáló bál, karácsonyi kántálás – megannyi kedves témája az estébe hajló emlékezőeknek. Mi pedig fülünkben a

Majlát-zenekar muzsikájával indulunk haza Abásfalváról.”

Szerencsére nem mind ilyen vegyes hangulatúak a kötetben közölt riportok. Van ennél sokkal keserűbb ízű írás is: *Újlak: huszonhét lakos közül egyetlen gyerek*. „Az sincs, akivel játszhatna a falu egyetlen gyereke...” – dübörgő kövek a sír fenekére eresztett koporsón! Itt aztán kiélezett a kontraszt. Az egyik riport alcíme – *Gyönyörű, csendes hely* – ordító ellentéte a következőnek: *Az ünnepek is hétköznappá váltak*. Mély gondba fulladnánk, de szerzőnk nem hagy elcsüggedni: „A kis falu csendje (amelyből már régóta kihalt a magyar szó – megj. B. D.) nemcsak meditálásra készítet, hanem el is gondolkodtat” egy költői kérdéssel: „Milyen lesz egy falu kakaskukorékolás, kutyaugatás, és különösen gyerekcacagás nélkül? De ne fessük az ördögöt a falra, erről egyelőre nincs szó. Bizakodjunk, hogy az elszármazottak legalább nyugdíjas korukra hazajönnek a közelebbi-távolabbi városokból, és talán magukkal hozzák a szénaillatot, a madárfüttyöt kedvelő unokákat is. Közülük kerülhetnek ki azok a fiatal gazdák, akik megfiatalítják az öregedő Újlakot.”

Posztív hangulatú riport a *Székelyvarrás varázsa. Mindennapok és csodák határvidékén*, amelyben a pusztulás, a romlás sötét szárnya nem érinti meg az olvasó lelkét. Az alapos megfigyelés, a néprajzi tárgyilagosság és a helyi adottságokban rejlő, jövőbe mutató pozitív változások lehetőségének kihasználásával az okosan élő székely rátermettség bemutatása derűt és bizakodást ébreszt az olvasóban. Ezzel már összhangban van a költői megfogalmazott finálé: „Hogy a tüdőbe hasító levegő, a jókedvű emberek, a kristálytiszta vizek vagy valami más adja Varság varázsát, azt mindenki magának kell felfedezze”.

Ezek a riportok első rendeltetésük alkalmával napilapban, az *Udvarhelyi Híradó*-ban való közlésre készültek, amelyben az átlagolvasót célozta meg a szerző. A közérthetőség és világosság alapvető követelmény volt, viszont a lap művelődési, irodalmi rovataiban jelentek meg, így az olvasmányosság igényének is meg kellett felelni. P. Buzogány Árpád olyan írói gyakorlatra tett szert, hogy természetesen könnyedséggel tudta előadni vidéki kirándulásainak eseménydús élményeit. Nem tudta megtagadni szépírói mivoltát a történelmi forrásokból merített tudományos pontosságú információi és a néprajzi kutatásai eredményeinek valóságához közlései mellett sem. Az olvasói kedvet fokozó és a figyelmet ébresztő stílusalakzatok nem haladják meg a szükségesség határait, ezért nem válnak sallangosokká az

írások. A megszemélyesítések és az ellentétezesek lendületet adnak az elbeszéléseknek: „Aki erre felé jár, talán megpöcköl, miért szánkázta a televíziót a délelőtti csípős hidegben, de nem kell nyomkérésnek lenni ahhoz, hogy kitalálhassuk: azért, mert nincsen buszjárat” (Abásfalva). A szokatlan hasonlat megleveníti a különben egyhangú falusi utcarészletet: „A tekintélyt sugárzó nagy kőházakat bámultuk utca hosszát. Úgy terpeszkednek a téli napfényben, mint a csibéit maga alá gyűjtő kotló” (Abásfalva). Megragadja a mikrorealizmus idilli mozzanatait: „Kemény köépület, a kapuja zárva van, csak belesni lehet... I. L. kollégám egy vörösbegyét lát meg a kőfal tövében – háborítatlanul uralja az évszázados ház környékét” (Gyepes). Szerzőnk érzékeny az őszinte megnyilatkozásokra: „Mi plasztelinből vagyunk-e? Hogy egyszer így formálnak, máskor úgy? A pártosok a templomban a legelső sorban ülnek” (mondja V. E. tanítónő Homoródkeményfalván). A szokatlan megszemélyesítés teszi feledhetetlenné a portrét: „Éles szél pirosítja arcunkat, megdiderget. Úgy áll be a csend közénk, mint hivatlan, kellemetlen vendég” (Homoródszentlászló).

Minden optimizmusa és objektivitása mellett olykor kibuggyan szerzőnkől is a falut és népet féltő író őszinte vallomása: „Azokat a hosszú utakat látom magam előtt, amelyek egy kis faluból a másikig vezetnek, és amelyeket jártak az emberek, vásárba, adót fizetni, feketézni, mikor amiből megélhettek, és ezek az utak mondhatni egyik nyomorúságból a másikba vezettek... Mennyire másként járnak majd rajtuk azok az emberek, akiket az itteni föld szaga soha meg nem érintett, akiknek egyik falucska olyan, mint a másik, nem jelenti azt az egyetlen világot, amely egyedül a mienk!” (Jásfalva).

Ehhez hasonló szépírói fogásokkal teszi olvasmányossá az amúgy is vonzó és aktuális témát P. Buzogány Árpád. Így a riportkönyv számunkra a falu iránti érdeklődésünk táplálója lesz, a falvakban élők számára pedig segítőkész vendéget hoz.

Boldog leszek, ha a folklorista, a gyermekirodalom kiváló művelője, az avatott szépíró és költő, a számon tartott könyvszerkesztő, P. Buzogány Árpád egyre jobban kiteljesedő riporteri arcélinek megrajzolásához szerény írással én is hozzájárulhatok.

* Udvarhelyszék Kulturális Egyesület, Hargita Megyei Hagyományörzési Forrásközpont. Székelyudvarhely, 2010.

Balázi Dénes